

MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

Haridus- ja Teadusministeerium
hm@hm.ee
Munga 18
50088, Tartu

Teie 09.05.2024 nr 6-4/24/2141

Meie 18.06.2024 nr 10-2/1335-2

**Majandus- ja
Kommunikatsiooniministeeriumi seisukohad
Euroopa Liidu teadus- ja arendustegevuse
ning innovatsiooni raamprogrammi
jätkuprogrammi kohta**

Austatud Renno Veinthal

Täna võimaluse eest esitada seisukohad Euroopa Liidu teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni raamprogrammi jätkuprogrammi (edaspidi *FP10*) kohta. **Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) esialgsed seisukohad on järgmised:**

- FP10 sisustamisel tuleb lähtuda põhimõttest, et tegevused ja toetusmeetmed loovad täiendavat väärust ning nende rakendamine on põhjendatud ainult seetõttu, et üksiku liikmesriigi tasemel selle tegemine oleks ebatõhus. FP10 ei peaks dubleerima neid tegevusi, mida juba liikmesriigid riiklikul tasemel läbi viivad või on võimelised läbi viima. Keskkel kohal peaks olema Euroopa ülene koostöö teadlaste ja ettevõtete vahel, rahastades suure mõjuga kõrgetasemelisi projekte.

- Selgemalt tuleb FP10 siseselt seada fookusteemasid, kaasates sellesse nii liikmesriike, teadlaskonda, aga ka eriti ettevõtteid ja tööstust, kes lõppkokkuvõttes arendatud tehnoloogiad ja loodud teadmused rakendavad. Samas peab säilima paindlikkus, kuna 10 aastat ette ei ole võimalik ennustada kõikvõimalike väljakutseid. Euroopa horisont on väga ilmekalt näidanud, kuidas jäik lähenemine (raamprogrammi alguses detailideni jaotatud eelarve) on loonud olukordi, kus uuteks algatusteks raamprogrammis raha pole, mistõttu pidevalt kasutakse juba eelnevalt broneeritud vahendeid uute prioriteetide rahastamiseks (n: Kiibimäärus) või uued prioriteedid lisatakse olemasolevatesse meetmetesse, ilma et toimuks sisulist muutust või kaasneks sellega täiendav rahastus (n: Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm, *STEP*).

- Eristust „teaduse“ ja „innovatsiooni“ rahastuse ja meetmete vahel tuleb vähendada. Euroopa horisondis on liiga palju olukordi, kus mh programmikomiteede tasemel räägitakse, et mingi tegevus on liiga fokuseeritud innovatsioonile ja tegelikult peaks tegelema (vaid) alusuuringutega. Selline lähenemine suurendab Euroopa paradoksi (Euroopa nappi võimekust muuta kõrgetasemelist teadust innovatsiooniks), järgmise raamprogrammi meetmed peavad pakkuma rahastust kogu väärtusahela (tehnoloogia valmiduse tasemete skaala) raames ning seadma eesmärgiks, et teadus- ja arendustegevusel on selge väljund. See eeldab ka tihedamat koostööd

erinevate instrumentide vahel ning rohkem „portfelli“ tüüpi lähenemist st üksikute projektide asemel vaadatakse sarnaseid projekte ühise tegevusena ning nende vahelist koostööd/sünergiat juhitakse teadlikult.

- Oleme seisukohal, et partnerluste osas tuleb luua stabiilsus (st säilitada Euroopa horisondis rakendatud kolmene jaotus) ja jälgida, et erinevates partnerlustes ei toimuks tegevuste dubleerimist, ja leida võimalusi partnerluste arvu vähendada, kuna väiksematel liikmesriikidel puuduvad ressursid kõigis partnerlustes kaasa lüüa. Seejuures on olulisel kohal partnerlused nagu „Innovaatilised VKEd“, mis ei ole temaatilised, ei nõua suuri konsortsiume ning mis võimaldavad VKEdel saada esmast kogemust rahvusvahelise teadus- ja aredustegevuse ning innovatsiooni (edaspidi TAI) koostöö läbiviimisel. Kaasrahastatud partnerluste puhul on oluline parandada senist mudelit, kus partnerlust ellu viiv konsortsium peab iga paari aasta tagant uuesti taotluse esitama, mis mõjutab oluliselt partnerluses läbiviidavate taotlusvoorude järjepidevust. Eriti puudutab see partnerlusi, milles toimub mitu voo aastast kindlas ajavahemikus.

- FP10 ettevalmistamine vajab ausat hinnangut missioonide käivitamisest ja arvatavasti nende ümbermõtestamist. Üldine tagasiside on, et missioonid ei ole soovitud viisil käivitunud ning võimalik, et nad on algusest peale ebaõnnestumisele määratud, kuna missioon ei saa endas sisalda vaid TAI tegevusi. Missioonipõhine lähenemine vajab ka teiste Euroopa Komisjoni peadirektoraatide, peale teadusuuringute ja innovatsioon (RTD), kaasamist ja selget panust. Euroopa Liidu tasandil on liiga palju killustatust ja enamasti teiste peadirektoraatide algatuste puhul leitakse, et kõik TAI tegevused peavad olema rahastatud raamprogrammist. FP10 peab taotlema sellise mõtteviisi muutust - tugevdama erinevate direktoraatide vahelist koostööd ning kaasama teiste direktoraatide vahendeid TAI tegevuste rahastamiseks.

- Tervitame Euroopa Innovatsiooninõukogu (EIC) pakutavat omakapitaliinvesteeringu osa ning valmisolekut läbi STEPi ka suuremateks investeeringuteks, aga rõhutame, et raamprogrammi keskne osa on TAI tegevuste toetamine. Seega peab ka EIC puhul enamus eelarvest minema TAI projektide grandirahastusele, omakapitaliinvesteeringuteks tuleb leida täiendavat lisaraha või viia see üldse raamprogrammis välja näiteks Euroopa Investeeringupanga või Euroopa Innovatsioonifondi alla. Ühtlasi tuleks esimesel võimaluse selgeks teha, kuhu suunatakse omakapitaliinvesteeringutelt tagasi tulevad vahendid, MKM selge ettepanek on need suunata uuesti otse EIC-sse, vältimaks võimalust, et poliitiliste otsustega raamprogrammi vahendeid mujale suunataks.

- Peame äärmiselt oluliseks kahese kasutusega tehnoloogiate laiemat rahastamist FP10-s. Arvestades julgeolekuolukorda ja asjaolu, et liikmesriigid on suurendanud investeeringuid kaitsekoostöösse, on oluline, et osa investeeringutest jõuaks ka teadus- ja innovatsioonisüsteemi, et Euroopa oleks ka nendes tehnoloogiates eesrinnas ning et arendatud tehnoloogiad looks laiemat ühiskondlikku kasu.

- Peame oluliseks, et FP10 fookus ei keskenduks ainult tänastele väljakutsetele, vaid säiliks ka paindlikkus uuteks meetmeteks. Viimased aastad on näidanud, et elame väga kiirelt muutumas, kriiside poolt mõjutatud ja ebastabiilses ajas, mille ettearvamatust suurendab ka tehnoloogia kiire areng. Seetõttu rõhutame, et FP10 läbirääkimisel ei tohiks olla fookuses vaid üks ühiskondlik väljakutse, vaid tuleb eelnevalt tuvastada kõige olulisemad/mõjusamad ning samas jättes ruumi (paindlikkust eelarves) ka uuteks.

- Sarnaselt teistele programmidele, on ka FP10 osas ootus bürokraatia vähendamisel ning taotlejate ning toetuse saajate koormuse vähendamisel. Samas ei piisa pelgalt loosungitest, vaid FP10 arutelus tuleb tuua esile konkreetset ettepanekud. MKMi poolt on järgmised võimalikud lahendused:

- tuleb kasutada ära võimalikult palju sünergiat, mis puudutab nii projektide/taotlejate suunamist ühest meetmest teise kui ka taotlejate suunamist riiklikest programmide EL programmidesse (st EIC rakendatud *plug-in* ja *fast-track* skeemide laiem rakendamine);
- tuleb vähendada tavapärast taotluse mahtu/pikkust (eriti arvestades tehisintellekti arengut, mis võimaldab väga suures osas taotluse tehisintellekti abil valmis kirjutada) ning pigem keskenduda just taotlejatele ning nende võimekusele/motivatsioonile projekti ellu viia;
- rakendada laiemalt projekti läbiviimisel kindlasummalisi maksed ning hinnata projekti eesmärkide saavutamist.

- Oluline on suurendada projekti mõjude hindamist ning järeltegevusi, mis soodustaks projekti edasist arendust ning loodud teadmiste/tehnoloogiate kasutuselevõttu. Teisisõnu, projektiga seotud sisuline töö ei peaks lõppema positiivse rahastusotsusega.

Täiendavalt soovime anda esmase tagasiside Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) koondatud Eesti seisukohtade osas:

- Toetame raamprogrammi rahastuse suurendamist (*seisukoht 1*), HTM saadetud taustamaterjalis on põhjendused hästi esitatud ja joonduvad eelpool väljatoodud MKMi seisukohtadega.

- Toetame ka sarnase struktuuri jätkamist, aga ei nõustu, et EIC puhul poleks tehtud mõjuhinnangut (*seisukoht 2*). EIC avaldab iga-aastaselt mõjuhinnangu raporti ning arvatavasti on kõige enam pideva avalikkuse tähelepanu ja hindamise all olev instrument. EIT osas nõustume juba mitme teise riigi ja organisatsiooni arvamusega, et EITiga sellisel moel jätkumine pole põhjendatud. Vaja oleks analüüsida, kas on mingeid tegevusi, mida on võimalik EIC või mujale raamprogrammi üle kanda, muud tuleks lõpetada. Ei nõustu, et ka praegune raamprogramm oleks kaldu innovatsiooni poole. Tuletame meelde, et Euroopa väljakutse on teadustulemuste muutmine innovatsiooniks, seega suurem tähelepanu Euroopa horisondi ja selle jätkuprogrammi osas on põhjendatud. Raamprogramm peaks keskenduma sellistele teadus- ja arendustegevustele, millel puhul on selge, et rahvusvaheline koostöö ja suuremahuliste projektide läbiviimine on vajalik, et saavutada teaduslikku läbimurret ning viia teadustulemused laborist tööstusse ja tootmisse.

- Ei toeta eelnevalt otsustatud propotsioonide määratlemist teatud valdkondlikeks tegevusteks (*seisukoht 5*). Raamprogramm peab võimaldama paindlikkust, mida numbrilised väärtused vähendavad ning tekitavad eos konflikte. Küll aga nõustume sellega, et sotsiaal- ja humanitaarteadustel tuleb näha jätkuvalt olulist panust ühiskondlike probleemide ja väljakutsete lahendamisel ning eeskätt just võimestada nende koostööd tehnika- ja loodusteaduste valdkonnaga.

- Nõustume täiesti partnerlusi ja missioone puudutava seisukohaga (*seisukoht 6*), mis täiendab juba eelnevat MKMi seisukohti.

-Toetame osalemise laienemisega seotud seisukohti (*seisukoht 7*), näeme ka MKMi poolt, et neil on oluline roll laienemise riikidel võimekuse kasvatamiseks ning toetame, et laienemise tegevused peaks olema seotud olemasolevate raamprogrammi meetmetega (ja seeläbi toetama nendes osalemise/edukuse suurendamist), mitte olema täiesti eraldiseisvad tegevused. Samas ei saa nõustuda, et koordineerimistegevused on vähem olulised, kuna need aitavad olulisel määral kaasa just erinevate institutsioonide, sh TA asutuste võimekuse tõstmisele. Küsimus, millele tähelepanu pöörata, on, kuidas CSA tüüpi projektid ja RIA ja IA tüüpi projektid suudaksid üksteist paremini võimestada.

- Oleme ettevaatlikud tõukefondide vahendite kasutamise ja *transfer-of-fund* meetme laiema

rakendamise osas (*seisukoht 9*). Kuna MKMi teaduse ja innovatsiooni tõukefondide vahendid vähenesid viimasel Euroopa Liidu eelarveperioodil võrreldes eelmisega kaks kord ning tõenäoliselt järgmisel perioodil vähenevad veelgi, siis MKMi ei pruugi olla piisavalt vahendeid *transfer-of-fund* rakendamiseks.

- Rahvusvahelise koostöö (*seisukoht 10*) puhul on MKMi jaoks täiendavalt oluline, et FP10 korral toimuks assotsieerumisprotsess tunduvalt kiiremini kui käesolevas raamprogrammis, selleks et FP10 oleks ka välispartneritele atraktiivne ja väiksematel riikidel, kel pole bilateraalseid koostöid, oleks võimalik järjepidevalt koostööd teha väljaspool Euroopa Liitu. Teisalt peaks Euroopa Liit rohkem võimestama rahvusvahelisi organisatsioone nagu Eureka, mis võimaldab teha TAI koostööd 47 (peale Brasiilia assotsieerumist 48) riigiga ka raamprogrammi väliselt.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Sandra Särav

majanduse ja innovatsiooni asekancler

Mikk Vahtrus

+372625 6389 Mikk.Vahtrus@mkm.ee